

Wandeling **1**

West-Brugge

Martin Formesyn

*Vierde druk,
herzien en geactualiseerd door
Rita Bossuyt*

U|W|G

Uitgaven West-Vlaamse Gidsenkring

Inhoud

Inleiding	9
1 't Zand	11
Het plein	11
De spoorlijn, de stations en het stationsplein	12
De heraanleg van 't Zand	13
Tweede heraanleg van 't Zand	13
Het Concertgebouw	14
Koning Albert I-park en de Kapucijnenrei	15
Street-Art-Brugge 'De Dans der Zotten'	16
Street-Art-Brugge 'Vrouw kijkt naar 't Zand'	17
2 Hauwerstraat	17
The Student Villa en HuisvandeMens	17
Street-Art-Brugge 'Maria van Bourgondië'	17
Het Beursplein	18
Beurs- Meeting- en Congrescentrum, BMCC	18
■ <i>BMCC is BEN</i>	18
3 Kammakersstraat en Paalstraat	20
Mariabeeld op hoek Zevensterrenstraat	20
Wooncomplex Kammakersstraat-Paalstraat	20
Godshuizen Blindekens	21
A. Godshuis Van Paemel	21
B. Godshuis Mario Voet	21
C. Godshuis Blindekens	21
Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Blindekens	22
De Confrérie van Onze-Lieve-Vrouw van Blindekens	22
4 Smedenstraat	24
Smedenkapel	24
Smedenpoort	25
5 Brugse Vesten	26
Smedenvest tot Bloedput	27
Boeverievest	29
Klokstraat	29
Waterhuis	30
A. Het oud waterhuis	30
B. Het nieuw waterhuis	31
Huis Adolf Duclos	31
Godshuizen Reyphins en Roussel	32

	Godshuis Roussel	32
	Godshuis Reyphins	32
	Tuinpoort godshuis Reyphins	32
6	Boeveriepoort	33
	Geschiedenis Boeveriepoort	33
	De Passantenfietsbrug	34
7	Boeveriestraat	34
	V.T.I. en Sint-Juliaans	34
	Godshuis De Moor	34
	Woningen van Caloen	35
	Sint-Hubrechts en Van Volden	35
	Sint-Hubrechts	35
	Godshuis Van Volden	36
	Godshuizen Van Voldenstraat	36
	A. Stichting Marie Declercq	36
	B. Stichting Ondermarck 1710	36
	Sanering Boeveriewijk	37
	Dumerygedenkteken	37
	Sint-Godelieveabdij	39
	Ontstaansgeschiedenis	39
	Interieur van de kerk	39
	Sint-Godelievecultus in de abdij	40
	De (18 ^e -eeuwse marmeren) buste van de heilige	40
	Reliekschrijn	40
	Zusterkoor	40
	Pandgang	40
	Abdijsite nu en later	40
	Onze-Lieve-Vrouw van La Salette	41
	Kapucijnen	42
	Toegangspoort	42
	Voortuintje	42
	Kapucijnenkerk	42
	Godshuis Van Peenen – Gloribus	43
	Godshuis Van Campen – Sucx	43
	■ <i>Wat zijn ... godshuizen en dishuizen?</i>	45
	Kapucinessenklooster	46
	Het borduuratelier English	46
	Besluit	48
	De geschiedenis van de zorg	47
	Selectieve bibliografie	49
	Colofon	51

Inleiding

Deze **Wandeling West-Brugge** is een ontdekkingsstocht naar het verleden, heden en toekomst van de wijk. Wij ontdekken boeiende historische sites en laten ons verleiden door de verhalen bij het bewonderen van de kunstschaten uit het verleden. Verrassend is de ontdekking van de originele Street-Art-Brugge op de gevel aan een pleintje of om de hoek in een zijstraat of steegje.

De groene wandeling langs de best bewaarde vesten met parkallures is een ware streling voor het oog.

Wij krijgen een inkijk in de veranderende wijk en laten ons overweldigen door het nieuw Beurs- en Congrescentrum, als droom voor de toekomst.

Een boeiende ontdekkingsstocht verzekerd.

De wandeling start en eindigt op 't Zand.

Het wijkplan op de binnenkant van de kaft geeft de ligging van de bezienswaardigheden aan met een nummer, dat verwijst naar de genummerde beschrijvingen in de wandelgids.

1 't Zand

Het plein

In de middeleeuwen was 't Zand een groot open terrein geschikt voor feestelijkheden, steekspelen, toernooien en andere grote manifestaties zoals de Meifoor en ... zelfs terechtstellingen. De Meifoor was een samenvoeging van de jaarmarkt en de verering van het Heilig Bloed. De huidige Meifoor met kermisattracties en de Heilig-Bloedprocessie op Hemelvaartsdag herinneren eraan.

Het plein lag tot 1297 net buiten de stadswallen. De Smedenrei, oorspronkelijk de Poortgracht in 1127 gegraven, werd overwelfd en is nu nog de ondergrondse verbinding van

de Kapucijnenrei en de Speelmansrei.

Reeds vóór 1265 werd op de Vrijdagmarkt, zoals 't Zand toen heette, vee- en paardenmarkt gehouden. Het plan van Marcus Gerards (1562) toont drie rijen paaltjes waar het vee kon worden vastgebonden. Ten noorden en ten zuiden wordt een waterput afgebeeld.

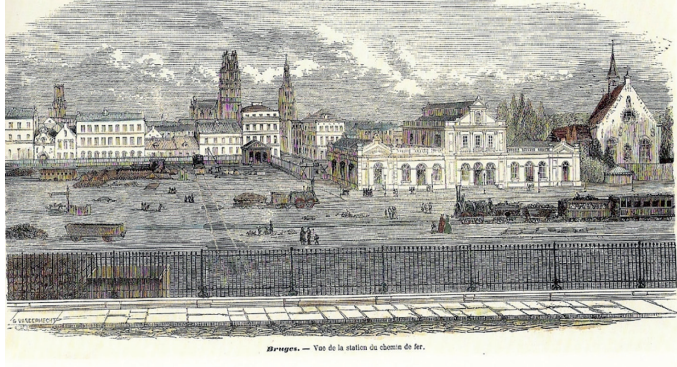
In 1838 werd het westelijk deel door de nieuwe spoorlijn afgescheiden van de rest van 't Zand. Het kreeg de naam Vrijdagmarkt, naar de vee- en paardenmarkt die er plaats vond tot in de jaren 1950.

Nu nog wordt elke zaterdag markt gehouden op 't Zand. De Brugse marktdag is sinds 1958 een traditie. Driemaal per jaar wordt hier onder de naam Brugse Zandfeesten Vlaanderens grootste antiek- en brocante-markt gehouden.

Het zuidelijk deel van 't Zand, het Groene genaamd, werd in 1617 geschonken aan de paters

● Kapel van de kapucijnen, Legendre 1850

Bruges. — Vue de la station du chemin de fer.

● *De spoorlijn, het eerste station, ca. 1850*

kapucijnen, die er een klooster bouwden, waar nu het Concertgebouw staat. De kapucijnen stonden in voor de brandbestrijding en verzorgden zieken tijdens epidemieën. Het klooster verhuisde noodgedwongen naar de Sint-Clarastraat om plaats te maken voor de bouw van het grotere tweede station in 1879.

De spoorlijn, de stations en het stationsplein

Op 12 augustus 1838 werd op 't Zand door koning Leopold I de spoorlijn Gent – Oostende plechtig geopend. De locomotief 'Jan van Eyck' trok het eerste konvooi.

Als ik de eersten keer den vapore zag komen aangestormd.

't Was op onze gewezen Vrijdagmarkt te Brugge. Hewel, 'k mag u verzekeren dat er mij iets deur en deur mijn lichaam kroop, gelijk een soort godvreezende schrik!

He, ja! Ge ziet dat daar komen, zonder peerd of eentwat, en de aarde beeft en dat vier valt er uit, van onder, en de rook kuilt al boven ...

Guido Gezelle

Het *Hotel l'Univers*, nu 't *Zand 21*, kreeg in 1938 een belvédère met balustrade om de aanstormende stoomtrein te kunnen bewonderen. Ook aan de overkant van 't Zand, over de spooroverweg aan de Smedenstraat, bood de belvédère op het huis nr. 4 uitzicht op het stationsplein en de Vrijdagmarkt.

In 1841-1844 werd door Auguste Payen het eerste station in neoclassicistische stijl gebouwd. In 1879 werd het steen voor steen afgebroken en heropgebouwd in Ronse, waar het nu een beschermd monument is, als oudste station op het Europese vasteland.

In 1878 werd het kapucijnenklooster gesloopt, om plaats te ruimen voor een groter tweede station. De Antwerpse architect Joseph Schadde bouwde een prachtig neogotisch station met eigentijdse gietijzeren overkapping van de perrons. Het werd gesloopt in 1948.

Omdat de enige overweg aan de Smedenstraat vaak gesloten was, werden voetgangersviaducten aangelegd: " 't Kapucijngat", een 40 m lange voetgangerstunnel aan de kant van de Boeveriestraat en " 't Gat van de Lane", voorbij de overweg aan de Smedenstraat, ter hoogte van de Lane.

Van 1892 tot 1905 gebeurde het vervoer van reizigers van het stationsplein met tramkoetsen, paardentrams. Vanaf 1890 werden vanaf 't Zand stoomtramlijnen aangelegd voor de buurtspoorwegen. De stoomlocomotief werd 'kamieltje' genoemd. Binnen de stad werd de stoomlocomotief niet op prijs gesteld, vanwege de met stoom vermengde zwarte rook. Vanaf 1909 werd het basisnetwerk vervangen door geëlektrificeerde stoomtramlijnen, aansluitend op een netwerk van nieuw aangelegde elektrische tramlijnen. Vanaf 1950 werden elektrische trams vervangen door autobussen. Eind juli 1951 werd de laatste tramlijn in Brugge opgedoekt.

Het toenemende autoverkeer zorgde voor een verkeersinfarct en in 1936 werd de spoorlijn omgeleid buiten de stadsomwalling, in Sint-Michiels. In 1939 werd het nieuwe station, op 10 minuten wandelen van 't Zand, in gebruik genomen. Het werd een gebouw in modernistische stijl van de Brusselse architecten Josse en Maurits Kriekinghe.

De spoorlijnen op 't Zand werden vervangen door de brede invalsweg, de Hoefijzerlaan. Ernaast was er parkeergelegenheid. Bovengrondse drukke wegen, meerdere verkeerslichten en rommelige parkeerruimtes maakten er een zootje van.

De heraanleg van 't Zand

In 1979-1982-1989 zorgden ingrijpende veranderingen voor een verkeersarm plein.

Er werd een tunnel gegraven voor het doorgaand verkeer. Aansluitend kwam er een ondergrondse parking voor 1000 wagens, later uitgebreid tot 1297 parkeerplaatsen. Het verkeers-

arm plein werd omzoomd door lindebomen.

In 1986 werd door het kunstenaarsechtpaar Stefaan Depuydt en Olivia Canestraro een fontein aangelegd. De vier beeldengroepen rond zuilen in cortenstaal verwezen naar verleden en toekomst van Vlaanderen en Brugge. In 2016 verdween de fontein voor de heraanleg van 't Zand. Het plan voor een nieuwe locatie van de beeldengroep in het Koning Albert I-park werd verhinderd door de diefstal van de opgeslagen beelden.

Tweede heraanleg van 't Zand

In 2017 werd het een open plein, met slechts één bochtige weg, van de Unesco-rotonde naar rechts, dwars over het plein, richting Zuidzandstraat-Steenstraat. De 68 linden aan de rand werden vervangen. Daarnaast werden 37 extra linden aangeplant, sommige in de ondergrond, andere in boombanken met zitgelegenheid.

Er kwamen ondergrondse fietsstallingen: 500 plaatsen en een bijkomende toiletvoorziening via de toegang aan de Noordzandstraat en 200 met toegang via de trap tussen het Concertgebouw en de Kapucijnenrei.

In 2021 wordt de parking onder 't Zand uitgebreid, onder zowat de helft van het Koning Albert I-park. Er komen 634 extra parkeerplaatsen, verdeeld over drie verdiepingen. Totaal een 2000-tal parkeerplaatsen.

Nadat West-Brugge zoveel jaren van het centrum was afgesneden, eerst door de spoorweg en later door een drukke verkeersader, werd het Zand de verbindingsplaats.

● *Het Concertgebouw*

Het Concertgebouw

Op deze locatie bevond zich vanaf 1617 het kapucijnenklooster, dat in 1878 de plaats moest ruimen voor het tweede station.

Het Concertgebouw, van het architectenduo Paul Robbrecht en Hilde Daem, was het gloednieuwe pronkstuk van *Brugge Culturele Hoofdstad van Europa* in 2002.

Het Concertgebouw bestaat uit twee verschillende delen. Enerzijds een concertzaal met 1289 zitjes, met bijbehorende toneeltoren voor de modernste theatertechnieken en een regelbare decorwand voor optimale akoestiek, die op dat vlak tot de wereldtop behoort.

Anderzijds is er de kamer-muziekzaal in de lantaarntoren, die aan 340 toeschouwers plaats biedt. De spiraalvormige opbouw van de zaal laat toe dat het publiek kan rondwandelen om de meest geschikte kijk- en luisterplaats op te zoeken.

Het 44000 ton wegende gebouw staat als een reusachtige monoliet op 4000 stalen veren, schokvrij, zonder hinder

van omgevingslawaai of trillingen van boven- of ondergronds verkeer. De bekleding met terracottategels in *ossenbloedrood* harmonieert met de omringende daken. Kortom toparchitectuur!

De pleingevel heeft een optisch effect: de muur van schuin ingeplante zuilen lijkt open en dicht te gaan voor de voorbijganger. Het grote raam is bruikbaar als *videowall* voor openluchtprojecties.

Het Forum op de zevende en hoogste verdieping biedt een panoramisch zicht op de stad-somgeving. Het ideale eindpunt van het *Concertgebouw Circuit*, een belevingsparcours met (klank)kunst en architectuur, ook voor kinderen een speelse verkenningstocht.

Het infokantoor *In & Uit* is een info- en reservatiepunt voor toerisme, cultuur, ticketing en interactieve info over het ruim vrijetijdsaanbod in Brugge. Het reservatiebureau van *Cultuurcentrum Brugge* is geïntegreerd in '*In & Uit Brugge*'.

De ligging is ideaal: dicht bij de omringende horecazaken,

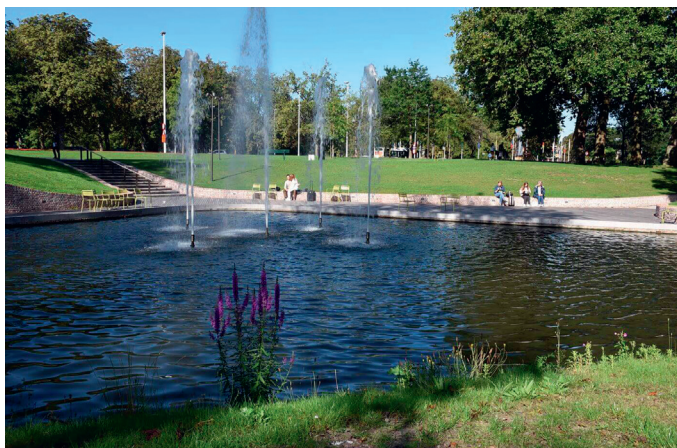
boven een ruime ondergrondse parkeerruimte, naast het busstation. Zelfs het spoorwegstation is binnen wandelafstand.

Koning Albert I-park en de Kapucijnenrei

In 1937, na het verdwijnen van de spoorlijnen, werd geopteerd voor een brede groene zone. De achtergevels van de Westmeers werden aan het zicht onttrokken door een opgeworpen wal. Het

werd een landschapspark, met lichtglooiende grasperken omsloten door een brede groene rand met bomen en heester.

In 2019–2020 werd het Albert I-park heraangelegd met een fontein, die aansluiting heeft met de Kapucijnenrei en via een brug met het Eiland, het straatje naar de Oostmeers. Trappen leiden naar de fontein. Zitbanken nodigen uit tot gezellig keuvelen bij het water.

● *Het Koning Albert I-park*

De bestaande verbinding ter hoogte van brasserie Gauthierz werd opgewaardeerd door een renovatie van de brug.

Het ruitersstandbeeld van koning Albert I, van de Brugse beeldhouwer Octave Rotsaert (1885–1964), werd op 30 mei 1954 ingehuldigd. De sokkel vermeldt: ‘Aan Koning Albert en zijn leger 1914–1918’.

● *Het ruitersstandbeeld van koning Albert I, Octave Rotsaert (1885-1964)*

● *Kuierplaats aan de Kapucijnenrei*

Street-Art-Brugge ‘De Dans der Zotten’ Stan Slabbinck (STS)

‘De Dans der Zotten’ is de muurschildering op de gevel van het hoekhuis Westmeers 18, aan de **kuierplaats bij de Kapucijnenrei** naast het Concertgebouw.

In 2018 werd een volwaardige ontmoetingsruimte rond de Kapucijnenrei gecreëerd. De toegang tot de reie werd opengewerkt door middel van een constructie met zittreden tot aan het plateau bij het water, waar de rei verdwijnt onder ‘t Zand.

● *De Dans der Zotten, Stan Slabbinck*

Voor zijn streetart-project liet Stan Slabbinck zich inspireren door de legende van de Brugse zotten, tevens de geuzennaam van de Bruggelingen. 'Zot' staat voor het eigenzinnig karakter van de Bruggelingen met hun voorliefde voor humor, cfr. de nar in de middeleeuwse hofhouding.

De passende kleuren van de vier kleurrijke dansende zotten illustreren de vier seizoenen: lente, zomer, herfst en winter.

Meer **Street-Art-Brugge** bij 't Zand, aan de overkant van het plein:

'Vrouw kijkt naar 't Zand'

van Stefaan De Crook (Strook), is de houten sculptuur aan de gevel van 't Santpoortje, hoek Noordzandstraat met de Speelmansrei.

● *Vrouw kijkt naar 't Zand, Stefaan De Crook (Strook)*

Stefaan De Crook maakt gebruik van afbraakhout van oude huizen, als symbool dat onze wegwerpmaatschappij doorzettingsvermogen weerspiegelt. Het oude hout kan via zijn sculpturen een nieuw verhaal vertellen.

We dwarsen 't Zand en de Vrijdagmarkt naar de Hauwerstraat.

2 Hauwerstraat

The Student Villa en het HuisvandeMens

(Hauwerstraat 3)

The Student Villa, het studentenhuis met vergaderzalen en een fuifzaal 'Het Cachot' is aan de linkerkant gevestigd.

Aanpalend is *Het huisvandeMens*, het vrijzinnig, humanistisch *Centrum voor het Vrije Denken*. Een samenwerking tussen het vrijzinnig centrum *De Sleutelbrug* en de instelling *Morele Dienstverlening West-Vlaanderen*. Een nieuwe polyvalente zaal op de binnenplaats is geschikt voor vrijzinnige activiteiten en plechtigheden, op maat, bij sleutelmomenten in het leven.

Street-Art-Brugge 'Maria van Bourgondië' Jeremiah Persyn (Jamz)

(Hauwerstraat, zijgevel NH Hotel)

Jeremiah Persyn (*JamZ*) schilderde Maria van Bourgondië op de gevel van het NH-hotel, palend aan het studentenhuis en *het HuisvandeMens*.

Tal van symbolen verwijzen naar het levensverhaal van Maria van Bourgondië. De vliegende valk als symbool van de jacht, illustreert haar tragische dood. Het gotische raam verwijst naar de Onze-Lieve-Vrouwekerk, waar zich